MOLNÁR ANITA[*]

Az Üveghegyen innen

Anyanyelvváltozatok, identitás és magyar anyanyelvi nevelés

A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus *Anyanyelvváltozatok, identitás és magyar anyanyelvi nevelés* című szimpóziumán elhangzott előadások anyagát gyűjti össze a PoliPrint Kft. és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola közös kiadványa. A kötet megjelenését a Magyar Tudományos Akadémia Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság támogatta. A tanulmányok a magyar nyelv oktatásának tantárgy-pedagógiája, az anyanyelv különböző változatainak oktatása, valamint az anyanyelvi nevelés és az azonosságtudat összefüggéseinek témakörét járják körül.

Csúnyán, helytelenül beszél-e, aki nem a köznyelvet használja? Magyarul beszél-e, aki a magyar nyelv egyik kontaktusváltozatát használja? Megbélyegzik azt, aki nyelvjárásban beszél? Hogy válaszoljunk a kérdésekre: igen, még mindig. Ha elfogadjuk a nyelvjárások létét, „hibátlanságát" – mondja Kontra Miklós –, miért csak a standardra koncentrálunk? A nyelvi nevelés céljaként a nyelvérzék fejlesztését említi. Enyhül, de nem szűnik a magyar nyelvjárási beszéd megbélyegzése, pedig a stigmatizálás és a felcserélő nyelvpedagógia (a nyelvjárást teljesen háttérbe szorítva, csak a standardnak engedünk helyet) rombolja a diákok identitását. Ezt úgy magyarázza Kontra, hogy a tanárok gyakran „anyáznak", abban az értelemben, hogy megbélyegzik az iskolásokat, de még a szüleiket is. Magyar iskolában nem ritka az ilyen esemény: A diák elvét valamit, például azt mondja, hogy *aludva*. Mire a tanár: *„Mi van, Bunkóéknál így mondják?"* Ez után a diákok nemigen mernek már megszólalni az órán. Itt tartunk 2008-ban. Működik a nyelvi alapon meghatározott embercsoportok közötti társadalmi diszkrimináció.

É. Kiss Katalin írása arra mutat rá, hogy a nyelvi változatosság nemcsak a mai magyar nyelv sajátossága, hanem természetes jelenség volt már több száz évvel ezelőtt is.

A kötetben összegyűjtött tanulmányok a legnagyobb hangsúlyt az anyanyelvi oktatás módszertanának megújítására helyezik. Hogy nézzen ki a gyakorlatban az anyanyelvi nevelés? Nyelvtani ismeretekre tanítsanak elsősorban vagy inkább a magyar nyelv szépségével, kifejezőeszközeivel neveljenek hazaszeretetre a pedagógusok? Sinkovics Balázs szerint az anyanyelvoktatás célja az kell, hogy legyen, hogy az anyanyelvével jól boldoguló nyelvhasználókat neveljen.

Czibere Mária, illetve Kolláth Anna tanulmánya az anyanyelvi oktatás fontosságát, a saját nyelvváltozatok lényeges szerepét emeli ki a nemzeti azonosságtudat fenntartásában, kialakításában.

Nem elég azonban, hogy az embernek anyanyelvén kellene/lenne jó tanulni, de az sem mindegy, hogyan. Az anyanyelvváltozatok és az identitás összefüggéseire a legtöbb ország iskolai anyanyelvi oktatása érzéketlen – olvashatjuk Csernicskó István tanulmányában. Kiemeli továbbá, hogy a magyar anyanyelvi nevelésben (Magyarországon és azon kívül egyaránt) gyökeres szemléletváltásra és az ezzel kapcsolatos módszertani megújulásra van szükség. A változtatásokra több szempontból is megérett az idő: mit tanítsunk, milyen nyelvszemléletet és nyelvi ideált közvetítsünk a rejtett tanterv által és hogyan oktassunk tantárgy-pedagógiailag? A célok kaotikus gazdagságában is látnunk kell azonban, hogy mítoszok és népmesébe illő babonák konzerválása és terjesztése

* II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, ötödéves hallgató.

helyett feladatunk a létező, *Üveghegyen inneni* valóság megváltoztatása; a mesebeli sültgalamb-várás helyett a valóságos „csoda-csinálás". A nyelvi alapú egyenlőtlenségek és a diszkrimináció csökkentése közös felelősségünk; itt és ma: az Üveghegyen inneni világban.

(Az Üveghegyen innen. Anyanyelvváltozatok, identitás és magyar anyanyelvi nevelés. Ungvár–Beregszász: PoliPrint és II. Rákóczi Ferenc KMF, 2008. Szerkesztette: Csernicskó István és Kontra Miklós)